

تحلیلی بر عوامل موثر در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی در مدارس

دکتر محمد حسین رضوی^۱، زهرا روحانی^۲، دکتر علیرضا قنبری فیروز آبادی^۳

چکیده

مقدمه و هدف: درس تربیت بدنی، بر ابعاد مختلف وجودی دانش آموز اثر مثبت می گذارد، ولی موقعیت مناسبی در نظام تعلیم و تربیت ندارد. هدف از این پژوهش، بررسی عوامل موثر در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی در مدارس است.

روش شناسی: جامعه آماری تحقیق حاضر، معلمان تربیت بدنی استان خراسان شمالی در سال تحصیلی (۹۱-۱۳۹۰) بودند که بر اساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای، تعداد ۱۷۳ نفر (۹۲ نفر زن و ۸۱ نفر مرد) به عنوان نمونه آماری تحقیق انتخاب شدند. از پرسشنامه محقق ساخته در مقیاس پنج ارزشی لیکرت استفاده گردید. روایی آن به وسیله استادان صاحب نظر و معلمان و کارشناسان با سابقه تأیید و پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه شد ($\alpha=0/97$). برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل عاملی اکتشافی با چرخش متمایل، آزمون فریدمن و آزمون تعقیبی ویلکاکسون در سطح معنی‌داری $p \leq 0/05$ استفاده شد.

یافته‌ها: بر اساس نتایج تحلیل عاملی ۳۶ گویه، در پنج عامل تخصص معلمان (۶ گویه)، بعد روانی (۵ گویه)، نگرش و شناخت گروه‌های مرتبط (۱۱ گویه)، نظارت و ارزشیابی (۴ گویه) و امکانات و تجهیزات (۱۰ گویه) به ترتیب مهم‌ترین عوامل موثر در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی شناخته شدند. همچنین بین اولویت عوامل موثر بر ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی، تفاوت معنی‌داری وجود داشت ($p \leq 0/05$).

نتیجه گیری: عامل تخصص معلمان، بعد روانی و نگرش و شناخت گروه‌های مرتبط در اولویت‌های اول و تقریباً از اهمیت یکسانی برخوردار بودند، ولی بین این ۳ عامل با عامل نظارت و ارزشیابی و عامل امکانات و تجهیزات، تفاوت معنا دار بود ($p \leq 0/05$). به نظر می‌رسد با توجه به اولویت بالای عامل تخصص معلمان، بعد روانی و نگرش و شناخت گروه‌های مرتبط، توجه و بکارگیری شاخص‌های این عوامل در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی کمک خواهد کرد.

واژگان کلیدی: جایگاه، درس تربیت بدنی، معلم تربیت بدنی.

مقدمه

تربیت بدنی، فرایندی آموزشی است که در آن از فعالیت جسمانی به عنوان راهی برای کمک به دانش آموزان به منظور کسب مهارت، آمادگی، دانش و نگرش مثبت در راستای رشد مطلوب، کسب سلامت عمومی و به حداکثر رساندن فرصت‌ها برای اجرای فعالیت‌های بدنی استفاده می‌شود (۱). بخش اعظم اهداف تعلیم و تربیت از طریق شرکت دانش آموزان در فعالیت‌های ورزشی و حرکتی قابل تحقق است. تربیت بدنی به عنوان یکی از شاخه‌های تعلیم و تربیت نقش مهمی در فرایند رشد جسمانی و روانی فراگیران ایفا می‌نماید. از این روی، به عنوان یکی از دروس اصلی در بسیاری از کشورها است و مرتباً برنامه‌های درسی آن مورد بازنگری و اصلاح قرار می‌گیرد (۲). از آنجایی که تربیت بدنی و ورزش، یکی از قوی‌ترین نهادهای تأثیرگذار در فرهنگ ملت‌ها محسوب می‌شود، می‌توان با گسترش فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش در مدارس، سطح توانایی‌های جسمی، روحی و قوای عقلانی دانش آموزان را افزایش و تنش‌های روانی و ناراحتی‌های جسمانی را کاهش داد (۳).

درس تربیت بدنی از نظر ضوابط آموزشی تقریباً مشابه سایر دروس دیگر است، اما در عمل از نظر ارزش و اهمیت مساوی با سایر دروس نیست (۴). شاید پایین بودن ارزش این رشته به ماهیت عملی بودن آن مربوط باشد؛ زیرا در برنامه‌های آموزشی، فعالیت‌های ذهنی برتر از فعالیت‌های جسمانی است و این موضوع با بالا رفتن پایه‌های تحصیلی بیشتر نمود پیدا می‌کند، تا جایی که در دوره‌ی چهارم عملاً از برنامه‌ی درسی دانش‌آموزان حذف می‌شود. این موضوع نشان دهنده‌ی عدم درک صحیح اهمیت و جایگاه این درس از دیدگاه‌های مختلف است. ارایه‌ی تصویری نادرست از درس تربیت بدنی از سوی مدیران و پرسنل اجرایی مدرسه، تأکید بیش از حد والدین بر مفاهیم شناختی و موفقیت فرزندان‌شان در دروس تئوری و همچنین عدم اطلاعات کافی دانش‌آموزان از اثرات عمیقی که درس تربیت بدنی می‌تواند بر زندگی آنها داشته باشد، جایگاه این درس را متزلزل ساخته است (۴).

تحقیقات زیادی به بررسی وضعیت درس تربیت بدنی از جنبه‌های مختلفی؛ چون کمبود نیروی متخصص، فضا، امکانات، تجهیزات، درک دانش آموزان، جایگاه درس تربیت بدنی در میان سایر دروس و نگرش دانش‌آموزان، والدین و مسئولان نسبت به این درس پرداختند و وضعیت آن را مطلوب نمی‌دانند از جمله نتایج تحقیقات ضرابیان (۱۳۸۴) و علی محمدی (۱۳۸۵) که کمبود معلم متخصص را یکی از مهم‌ترین مشکلات عدم اجرای مطلوب درس تربیت بدنی عنوان کردند (۹، ۱۱). عوض زاده سامانی (۱۳۸۳) نیز عنوان می‌کند، مشکلات زیادی در درس تربیت بدنی در سطح کشور وجود دارد که از مهم‌ترین آنها نگرش ضعیف به جایگاه تربیت بدنی در آموزش و پرورش است (۷). سافی سی^۱ (۱۹۹۹) پس از بررسی نظرات دانش‌آموزان به این نتیجه رسید که آنها به تربیت بدنی مانند زنگ تفریحی برای فعالیت‌های مستمر و دائمی‌شان می‌نگرند (۸). هاردمن و مارشال (۲۰۰۰) عدم ارزشیابی رسمی را از جمله عواملی می‌دانند که در ایجاد فاصله بین وضعیت تعیین شده و وضعیت اجرا شده درس تربیت بدنی در مدارس کشورهای جهان تأثیرگذار است (۴). وضعیت اجرای درس تربیت بدنی در مدارس کشورما و سایر کشورها نشان می‌دهد که مشکلات و کمبودهای بسیار زیادی در اجرای درس تربیت بدنی در مدارس کشور وجود دارد و در این زمینه، کشور ما تا رسیدن به استانداردهای مورد نیاز فاصله زیادی دارد.

تحقیقات بیانگر این نکته است که مسائل و عوامل بسیاری می‌تواند بر ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی در مدارس کشور تأثیرگذار باشد.

بدون تردید، می‌توان گفت معلم می‌تواند موثرترین عنصر انسانی در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی باشد؛ زیرا او متولی و مسئول اصلی اجرای این درس است. بدیهی است که معلم به طور مجرد و مجزا از سایر عناصر و عوامل موثر عمل نمی‌کند و کیفیت و جایگاه این درس به مجموعه‌ای از عوامل موثر مربوط می‌شود. به همین دلیل از نظرات معلمان به عنوان یکی از بهترین کسانی که می‌توانند در شناسایی عوامل موثر در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی تعیین کننده باشد، بهره گرفتیم.

روش شناسی

جامعه آماری تحقیق را کلیه معلمان تربیت بدنی استان خراسان شمالی تشکیل می‌دهند (۴۵۰ نفر). تعداد نمونه‌های تحقیق در روش تحلیل عاملی براساس تعداد متغیرهای اکتشافی (حداقل ۲ برابر و حداکثر ۱۰ برابر متغیرها) تعیین می‌شود. به دلیل اینکه تعداد متغیرهای اکتشافی در تحقیق حاضر ۳۶ گویه بود، لذا ۱۷۳ نفر از معلمان زن و مرد به روش خوشه‌ای و تصادفی، به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

به دلیل نبود پرسشنامه استاندارد مرتبط با موضوع پژوهش، از پرسشنامه محقق ساخته، استفاده شد. برای این منظور ضمن بررسی کتب و نیز مقالات متعدد علمی و مصاحبه با استادان، صاحب‌نظران و معلمان، فهرستی از مهمترین متغیرهای مرتبط با موضوع تهیه شد که به لحاظ مستندات علمی معتبر و از نظر بسامد، بیشترین تکرار و تأکید را در مقالات داشته است. پس از استخراج این متغیرها، تعدادی از متخصصان صاحب‌نظر در مورد روایی صوری و محتوایی آن اظهار نظر نمودند؛ پس از اصلاحات، پرسشنامه نهایی ۳۶ سوالی با مقیاس ۵ ارزشی لیکرت (از خیلی کم= ۱ تا خیلی زیاد = ۵) طی یک مطالعه راهنما، به وسیله نمونه ۳۰ نفری تکمیل شد و پس از تجزیه و تحلیل آنها، پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب همبستگی آلفای کرونباخ ($\alpha=0/92$) ثبات درونی هر یک از عوامل موثر بر ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی بین $I=0/70$ تا $I=0/94$ برآورد شد. و در نهایت پرسشنامه در دو بخش مشخصات فردی و بخش اصلی سوالات، بین نمونه‌های تحقیق توزیع شد. از روش تحلیل عاملی اکتشافی^۱ با چرخش متمایل^۲ برای شناسایی عوامل موثر در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی و روایی ساختاری ابزار و از آزمون فریدمن و آزمون تعقیبی ویلکاکسون در سطح معنی داری $p \leq 0/05$ با نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۶ استفاده شد.

یافته ها

در این پژوهش از تحلیل عاملی اکتشافی برای تعیین و شناسایی عوامل مهم در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی استفاده شد. به همین دلیل پیش از انجام تحلیل عاملی، به منظور اطمینان از کافی بودن تعداد نمونه‌ها از معیار کایرز، میجر، الکین^۳ ($KMO: 0/93$) و برای تعیین همبستگی بین متغیرها از آزمون بارتلت^۴ ($p=0/001$) استفاده

1. Exploratory factor analysis
2. Direct Oblimin rotation
3. Kaiser- Meyer-Oklin measure of sampling adequacy
4. Bartlett's test of sphericity

شد که نتایج نشان داد استفاده از تحلیل عاملی مناسب بوده و عامل‌های ساخته شده از اعتبار لازم برخوردار است و تعداد نمونه‌ها نیز برای تحلیل عاملی کافی است.

با استفاده از روش تحلیل عاملی اکتشافی ۳۶ گویه با توجه به پیشینه پژوهش و بار عاملی بیشتر برخی سوالات، با نظر متخصصان در پنج عامل تخصص معلمان (۶ گویه)، نگرش و شناخت گروه‌های مرتبط (۱۰ گویه)، بعد روانی (۱۱ گویه)، نظارت و ارزشیابی (۴ گویه) و امکانات و تجهیزات (۱۰ گویه) شناسایی و معرفی شد. نتایج آزمون آماری فریدمن نشان داد که بین اولویت عوامل مؤثر در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی از دیدگاه معلمان تربیت بدنی، تفاوت معناداری وجود دارد. اولویت عوامل بر اساس میانگین رتبه هر یک از عوامل در جدول (۱) ارائه شده است. همچنان که مشاهده می‌شود، مهم‌ترین عوامل در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی به ترتیب تخصص معلمان، بعد روانی، نگرش و شناخت گروه‌های مرتبط، نظارت و ارزشیابی و امکانات و تجهیزات هستند.

جدول (۱) اولویت بندی عوامل مؤثر در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی

ردیف	عوامل مؤثر بر ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی	میانگین رتبه
۱	تخصص معلمان	۳/۲۲
۲	بعد روانی	۳/۱۰
۳	نگرش و شناخت گروه‌های مرتبط	۳/۰۷
۴	نظارت و ارزشیابی	۲/۸۴
۵	امکانات و تجهیزات	۲/۷۷

در بررسی دقیق‌تر با استفاده از آزمون تعقیبی ویلکاکسون، نتایج ارائه شده در جدول (۲) بدست آمد. بر این اساس، بین عامل امکانات و تجهیزات با تخصص معلمان، بعد روانی و نگرش و شناخت گروه‌های مرتبط تفاوت معنا دار است. بین عامل بعد روانی با عامل نظارت و ارزشیابی، تفاوت معنادار است. بین عامل تخصص معلمان با عامل نظارت و ارزشیابی تفاوت معنادار است. بین عامل نگرش و شناخت گروه‌های مرتبط با عامل نظارت و ارزشیابی تفاوت معنادار است.

جدول (۲) نتایج آزمون تعقیبی ویلکاکسون برای مقایسه دو به دو عوامل مؤثر در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی

امکانات و تجهیزات	ارزشیابی	روانی	تخصص	نگرش
۰/۹۴۳	۰/۰۰۲*	۰/۰۰۴*	۰/۰۱۱*	
۰/۰۲۶*	۰/۹۱۲	۰/۴۴۴		
۰/۰۰۱*	۰/۵۵۶			
۰/۰۴۹*				

*تفاوت معنی دار در سطح $p \leq 0.05$

در بررسی گویه‌های مربوط به عامل تخصص معلمان، مشخص شد که سطح مهارت‌های تخصصی و میزان تحصیلات معلمان تربیت بدنی به ترتیب بیشترین اهمیت را در میان متغیرهای این عامل دارد. در صورتی که وجود کتاب تخصصی درس تربیت بدنی و ورزش در مدارس به عنوان راهنما، پایین‌ترین اولویت را دارد (جدول ۳).

جدول (۳) توصیف اولویت گویه‌های عامل تخصص معلمان

بار عاملی	گویه
۰/۷۹۱	سطح مهارت‌های تخصصی معلمان تربیت بدنی
۰/۷۶۱	میزان تحصیلات معلمین تربیت بدنی
۰/۷۱۹	میزان آگاهی معلمان نسبت به اهداف و چگونگی انتقال آن به دانش‌آموزان
۰/۷۱۰	روش تدریس درس تربیت بدنی
۰/۶۱۵	برگزاری امتحانات کتبی در کنار امتحانات عملی
۰/۴۶۴	وجود کتاب تخصصی درس تربیت بدنی و ورزش در مدارس به عنوان راهنما

اطلاعات جدول (۴) نشان می‌دهد که از بین ۵ گویه مربوط به عامل بعد روانی، توجه به ابعاد عاطفی و اجتماعی دانش‌آموز در کلاس، بیشترین اهمیت را در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی دارد. در صورتی که تاکید بر فعالیت‌های گروهی در مقابل فردی، کمترین اهمیت را در بین سایر متغیرهای این عامل دارد.

جدول (۴) توصیف اولویت گویه‌های عامل بعد روانی

بار عاملی	گویه
۰/۷۷۹	توجه به ابعاد عاطفی و اجتماعی دانش‌آموزان در کلاس
۰/۷۴۲	اجرای برنامه ورزشی صبحگاهی در مدارس
۰/۶۸۸	توجه به نیازها، و علایق دانش‌آموزان در تدوین برنامه آموزشی
۰/۶۲۸	هماهنگی محتوا با رشد جسمی و شناختی
۰/۶۰۶	تاکید بر فعالیت‌های گروهی در مقابل فردی

اطلاعات جدول (۵) نشان می‌دهد که از بین ۱۱ گویه در عامل نگرش و شناخت گروه‌های مرتبط، گویه‌های آگاهی و شناخت دانش‌آموزان نسبت به اهداف و فواید درس تربیت بدنی به ترتیب بیشترین و متغیر نگرش مدیر مدرسه نسبت به درس تربیت بدنی و بالا بردن منزلت و مقبولیت اجتماعی معلمان درس تربیت بدنی در جامعه، کمترین بار عاملی را در متغیرهای عامل نگرش و شناخت، دارد.

جدول (۵) توصیف اولویت گویه‌های عامل نگرش و شناخت گروه های مرتبط

بار عاملی	گویه
۰/۸۱۳	آگاهی دانش آموزان نسبت به اهداف آموزشی
۰/۷۹۵	شناخت دانش آموزان از فواید درس تربیت بدنی
۰/۷۹۳	فعالیت هدفمند انجمن های ورزشی مدرسه زیر نظر معلمان تربیت بدنی
۰/۷۸۳	آگاهی اولیا دانش آموزان نسبت به اهداف آموزشی درس تربیت بدنی
۰/۶۵۷	شناخت مدیران مدارس از اهمیت درس تربیت بدنی
۰/۶۳۴	نگرش مثبت دانش آموزان به تربیت بدنی
۰/۵۸۸	نگرش مسئولان نظام آموزشی به درس تربیت بدنی
۰/۵۵۲	نگرش مثبت والدین به تربیت بدنی
۰/۵۲۰	شناخت والدین از فواید درس تربیت بدنی
۰/۴۹۳	نگرش مدیر مدارس به درس تربیت بدنی
۰/۴۵۳	منزلت و مقبولیت اجتماعی معلمان درس تربیت بدنی در جامعه

از بین ۱۰ شاخص مربوط به عامل امکانات و تجهیزات، گویه‌ایمن بودن فضای ورزشی مدرسه، بیشترین اهمیت را در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی دارد. در صورتی که تخصیص زمان بیشتر برای درس تربیت بدنی، کمترین اهمیت را در بین سایر متغیرهای این عامل دارد (جدول ۶).

جدول (۶) توصیف اولویت گویه‌های عامل امکانات و تجهیزات

بار عاملی	گویه
۰/۸۵۱	ایمن بودن فضای ورزشی مدرسه
۰/۸۴۴	سرانه ورزشی دانش آموزان
۰/۸۴۱	اختصاص بودجه برای آماده سازی تیم های ورزشی
۰/۸۰۴	وجود فوق برنامه ورزشی
۰/۸۰۲	تجهیزات ورزشی مناسب
۰/۶۹۰	استفاده از وسایل کمک آموزشی (فیلم، پوستر و ...)
۰/۶۸۳	نورم های ورزشی با توجه به ویژگی های جغرافیایی
۰/۶۲۹	وجود امکانات و تجهیزات به اندازه کافی برای هر رشته ورزشی
۰/۴۹۲	تناسب امکانات و تجهیزات و فضای ورزشی مدارس با توجه به سن، جنس و تعداد دانش آموزان
۰/۴۵۵	تخصیص زمان بیشتر به درس تربیت بدنی

اطلاعات جدول (۷) نشان می‌دهد که از بین ۴ گویه عامل نظارت و ارزشیابی، نظارت مدیر بر کار معلمان اهمیت بیشتری نسبت به سایر متغیرها در این عامل داشته است. ضمن این که اجرای محتوا بر اساس طرح درس روزانه و سالانه کمترین اهمیت را در این عامل دارد.

جدول (۷) توصیف اولویت گویه‌های عامل نظارت و ارزشیابی

بار عاملی	گویه
۰/۸۸۰	نظارت بر کار معلمان از سوی مدیر
۰/۷۵۷	ارزشیابی کار معلمان از سوی کارشناس تربیت بدنی
۰/۵۰۶	ارزشیابی معلم از خود در زمینه روش تدریس و...
۰/۵۰۰	اجرای محتوا بر اساس طرح درس روزانه و سالانه

بحث و بررسی

نتایج تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که عوامل موثر بر ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی را می‌توان در پنج عامل طبقه‌بندی کرد. به طور کلی عامل تخصص معلمان در صدر عوامل موثر در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی قرار دارد. این موضوع، نشان می‌دهد ارتقای سطح مهارتی و تحصیلی معلمان، میزان آگاهی آنها نسبت به اهداف درس تربیت بدنی، مهارت در انتقال درست آنها به دانش آموزان، روش تدریس و داشتن کتاب راهنما در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی تاثیر گذار است. این یافته با برخی از نتایج تحقیقات علی محمدی (۱۳۸۵) که کمبود معلم متخصص را یکی از مهم‌ترین مشکلات عدم اجرای مطلوب درس تربیت بدنی عنوان کرده‌است، مطابقت دارد (۶). نتایج تحقیق کارلسون (۱۹۹۵) نیز نشان می‌دهد دانش‌آموزان دبیرستانی عقیده دارند، توانایی معلم در توجه و درک و فهم دانش آموزان، بر تنفر، تحمل و یا لذت از کلاس تربیت بدنی موثر است (۹). همچنین صانعی فرد و همکاران (۱۳۸۶) و مهدی پور و همکاران (۱۳۸۸) داشتن معلمان متخصص ورزش را از جمله عواملی می‌دانند که تأثیر زیادی در بهینه سازی و افزایش کیفیت و کارایی درس تربیت بدنی دارد (۸، ۱۳). دارست و پنگرازی (۲۰۰۱) نیز معتقدند تجربه، دانش و آگاهی معلمان تربیت بدنی، موجب افزایش انگیزش آنها به آموزش و در نتیجه افزایش انگیزه شاگردان برای یادگیری می‌شود (۱۲). به نظر می‌رسد استفاده از روش تدریس های نوین با سطح تحصیلات و تخصص آنها مرتبط است. در تحقیق مهدی پور و همکاران (۱۳۸۸) از موانع روش تدریس فعال، نداشتن مدرک تحصیلی مرتبط عنوان شده است (۱۱). اعرابی (۱۳۸۳) تدوین کتاب تربیت بدنی به عنوان راهنمای درست و دسترسی رایگان به آخرین کتاب ها و مجله های داخلی و خارجی تربیت بدنی و ورزش را در افزایش کارایی درس تربیت بدنی و ورزش مؤثر می‌داند (۱۳). توجه به تخصص معلمان در تمام جوانب آن برای سیاست گذاران و مدیران، می‌تواند در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی بسیار کمک کننده باشد.

دومین عامل موثر در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی بعد روانی شناخته شد. توجه به نیازهای عاطفی، اجتماعی، جسمی، توجه به ورزش صبحگاهی، در نظر گرفتن علایق دانش آموزان به فعالیت های خاص و انجام فعالیت های گروهی به عنوان متغیر های مهم در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی است. در تحقیقات مختلف توجه به این متغیرها مهم شمرده شده است. در تحقیق اعرابی (۱۳۸۳) نیازهای عاطفی- اجتماعی مثل داشتن بدنی

متناسب و آماده یکی از مهم ترین الویت های درس تربیت بدنی از دیدگاه معلمان و دانش آموزان عنوان شده است (۱۳). ارل و استنت (۱۹۸۷) و تانهیل و زاکراجسک (۱۹۹۳) تجارب مثبت مثل سرگرم شدن، به حساب آمدن، کار گروهی، برنده شدن و موفقیت را جزء عواملی می دانستند که دانش آموزان به طور اختیاری تربیت بدنی را انتخاب می کردند (۱۴، ۱۵).

اولافسون^۳ (۲۰۰۲) نیز نشان داد که تربیت بدنی در مدارس به دانش آموزان کمک می کند تا تصور نادرست و منفی شان را نسبت به فعالیت های جسمانی تغییر دهند و مشارکت شان را در کلاس افزایش دهند (۱۷). کندن و کولیر^۴ (۲۰۰۲) به این نتیجه رسیدند که حق انتخاب، تاثیر زیادی بر تعهد دانش آموزان می گذارد که حتی بعد از مدرسه نیز فعالیت های جسمانی خود را ادامه دهند (۱۷). کوکا و همکاران^۵ (۲۰۰۵) نشان دادند که دانش آموزان به خاطر علاقه شان به موفقیت و یا این که وقت شان را بدون فشارهای تحصیلی بگذرانند، نگرش مثبتی به درس تربیت بدنی دارند (۱۸). در نتیجه، باید به مسائلی که مانع تمایل آنها و کم اهمیت دانستن تربیت بدنی می شود، توجه کرد از جمله سافی سی^۶ (۱۹۹۹) پس از بررسی نظرات دانش آموزان به این نتیجه رسید که آنها به تربیت بدنی مانند زنگ تفریحی برای فعالیت های مستمر و دائمی شان می نگرند (۸). بر این اساس، می توان گفت که بعد روانی و خرده اجزای آن بر ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی، تعیین کننده است و به توجه مدیران و سیاست گذاران نظام آموزشی بستگی دارد.

در این پژوهش، عامل نگرش و شناخت گروه های مرتبط از جمله والدین، دانش آموزان و مسئولان نسبت به درس تربیت بدنی در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی اثرگذار است. این یافته با برخی از نتایج تحقیقات صانعی فرد و همکاران (۱۳۸۶) که نشان دادند نگرش از جمله عواملی است که در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی مؤثر است، مطابقت دارد (۱۰). عوض زاده سامانی (۱۳۸۳) نیز عنوان می کند، مشکلات زیادی در درس تربیت بدنی در سطح کشور وجود دارد که از مهم ترین آنها نگرش ضعیف به جایگاه تربیت بدنی در آموزش و پرورش است (۷). با توجه به بالا بودن بار عاملی در نگرش و شناخت دانش آموزان در باره ی فواید و اهداف درس تربیت بدنی، باید این موضوع را هر چه بهتر و بیشتر در نظر داشت. در مقابل آنچه هژبری (۱۳۹۰) در تحقیق خود به آن رسیده است، عدم درک صحیح والدین از فواید این درس و کم اهمیت تلقی کردن آن نسبت به سایر دروس مدرسه است (۱۹). نگرش نامطلوب به درس تربیت بدنی از سوی والدین در تحقیقات ناصر اللهیبی^۷ (۲۰۰۸) نیز دیده شد (۱۶). شاید پیشرفت ورزشی فرزندان در باشگاه های ورزشی برای والدین بیشتر قابل لمس باشد. از این روی، اهمیت چندانیه درس تربیت بدنی نمی دهند. آنچه که والدین از آن غافل هستند مشارکت، همکاری و مهارت های اجتماعی است که دانش آموزان در کنار هم کلاسی های خود در ساعت درس تربیت بدنی مدرسه کسب می کنند، حال آن که تأکید بر برد و باخت و مدل رقابتی که در باشگاه ها دیده می شود این فرصت را به دانش آموزان نمی دهد. با وجود این، شرکت والدین در فعالیت های جسمانی منظم علاوه بر منافع بی شماری که برای خود آنها

1. Earl & Stennett
2. Tannehil & Zakrajsek
3. Olafson
4. Condon & Collier
5. Koca et al.
6. Saffici
7. Abdullah Hamed Nasser AL-Liheibi

دارد، باعث می‌شود که کودکان نیز به اهمیت چنین فعالیت‌هایی پی برده و به شرکت در این فعالیت‌ها ترغیب شوند. این موضوع در تحقیقات گوستافسون و رودس^۱ (۲۰۰۶)، اریکسون^۲ (۲۰۰۸)، اریک سیگموند و همکاران^۳ (۲۰۰۸) دیده می‌شود که در آنها رابطه‌ی مثبتی بین فعالیت‌های جسمانی والدین و فرزندان دیده شد [۲۰، ۲۴، ۲۲]. اگر چه جاگو^۴ (۲۰۱۰) رابطه‌ای بین فعالیت‌های جسمانی والدین و فرزندان مشاهده نکردند (۲۳). الگوپذیری فرزندان از والدین سبب می‌شود که والدین به نقش مهم خود در تشویق و هدایت فرزندان به انجام فعالیت‌های جسمانی آگاه باشند و حمایت خود را از فعالیت آنها در ساعت تربیت بدنی و کاهش فعالیت‌های کم تحرک فرزندان افزایش دهند. والدین با در پیش گرفتن یک روش زندگی فعال و شرکت دادن کودکان در فعالیت‌های روزانه‌ی خانوادگی و همچنین برنامه‌های ورزشی، ممکن است بتوانند علاقه‌مندی خاصی نسبت به اجرای چنین فعالیت‌هایی در فرزندان خود ایجاد کنند و در نتیجه‌ی این روش به یک الگوی فعال در زندگی آینده‌ی آنها تبدیل شود.

نظارت و ارزشیابی معلمان به عنوان چهارمین عامل در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی اثرگذار است. عوض زاده سامانی (۱۳۸۳) نیز در تحقیقات خود به این نتیجه رسید که تنظیم نورم جهت ارزشیابی دقیق معلمان لازم است [۷]، همچنین هاردمن و مارشال (۲۰۰۰) عدم ارزشیابی رسمی را از جمله عواملی می‌دانند که در ایجاد فاصله بین وضعیت تعیین شده و وضعیت اجرا شده درس تربیت بدنی در مدارس کشورهای جهان تأثیرگذار است (۴). البته مهدی پور (۱۳۸۸) عنوان می‌کند عدم پیگیری مسئولان و کارشناسان تربیت بدنی نسبت به آموزش بهینه درس تربیت بدنی، تجهیز علمی و مهارتی معلمان در دوره‌های ضمن خدمت و همین طور ارائه ندادن دستورالعمل مشخصی جهت تدریس از مشکلات اساسی به شمار می‌رود (۱۱). شاید علت کمتر استفاده کردن معلمان از طرح درس و روش‌های فعال تدریس نیز این باشد. عوض زاده سامانی (۱۳۸۳) تشویق و ارتقای معلمان را برای ایجاد انگیزه، ضروری می‌داند (۷).

پنجمین و آخرین عامل موثر در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی، امکانات و تجهیزات شناخته شد. ایمنی فضای ورزشی به عنوان مهمترین شاخص در بین سایر شاخص‌های مربوط به امکانات و تجهیزات شناخته شده است. برخی از نتایج تحقیقات خاوری و یوسفیان (۱۳۸۷)، افزایش بودجه و سرانه ورزشی دانش‌آموزان را به منظور ارتقای کیفیت درس تربیت بدنی لازم می‌دانند (۲۵). ضرابیان (۱۳۸۴) نیز در تحقیقی نشان داد که از نظر بیشتر مسئولان، مشکل اساسی اجرای مطلوب درس تربیت بدنی در اولویت اول کمبود بودجه است (۵). ضرابیان (۱۳۸۴)، عدم وجود امکانات را از مهم‌ترین عوامل اجرای مطلوب درس تربیت بدنی می‌داند، (۵). بیرد و گانسندر (۱۹۷۹)، از جمله عواملی را که مانع از شرکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های بدنی در مدارس می‌شود، کمبود کلاس‌های مخصوص تربیت بدنی و کمبود امکانات و تجهیزات می‌دانند (۲۶). همچنین، تامیسون و همکارانش^۵ (۲۰۰۱) در تحقیق خود نشان دادند که از نظر معلم‌ها، دسترسی به تجهیزات و امکانات، فرصت پیشرفت حرفه‌ای را به دانش‌آموزان می‌دهد (۲۷). علم (۱۳۸۱) عنوان می‌کند ۹۰ درصد از معلمان و مدیران

1. Gustafson & Rhodes
2. Eriksson et al.
3. Erik Sigmund et al.
4. Jago
5. Thompson, lind

وسایل کمک آموزشی را در افزایش کارایی درس تربیت بدنی و ورزش مؤثر می‌دانند (۲۸). دالی^۱ (۲۰۰۲) و زندی و فراهانی (۱۳۸۷) اهمیت فعالیت های جسمانی در مدرسه (به ویژه فعالیت های فوق برنامه) را در پرورش افراد جوان یادآور می‌شود (۲۹، ۳۰). ناصر اللهیبی^۲ (۲۰۰۸) و هاردمن و مارشال^۳ (۲۰۰۰) به افزایش مدت زمان درس تربیت بدنی اشاره کرده اند که با تحقیقات مهدی پور (۱۳۸۸) مطابقت دارد (۱۶، ۴، ۱۱).

به طور کلی با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر، به نظر می‌رسد توجه و بکارگیری این شاخص‌ها برای ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی در مدارس بسیار مفید باشد. همچنین با توجه به اینکه عامل تخصص معلمان، بعد روانی و نگرش و شناخت گروه های مرتبط جزو اولویت های اول و بالاتر از عامل تجهیزات و امکانات قرار دارد و از طرف دیگر، محدودیت بودجه بخش تربیت بدنی مدارس در آموزش و پرورش، توجه به شاخص های این عوامل می‌تواند راه مناسب و هدفمندی برای ارتقا بخشیدن به جایگاه درس تربیت بدنی در مدارس باشد.

1. Daley, A. J
2. Abdullah Hamed Nasser AL-Liheibi
3. Hardman & marshal

References

1. Andam, R.; mehdi zade, R. (1383). Survey the relationship between physical activity and educational between middle and high school in Shahrod city, Proceedings of the Fourth Conference of Physical Education and Health of schools, Tehran.
2. pazoki, B. (1379). Problems of physical education lessons middle school and high school in Tehran, MS Thesis, Tehran University, Faculty of Physical Education and Sports Science.
3. ShabaniBahar, G.; Erfani, N. & Bakhtiar, (1386). Survey an dassessment of students' knowledge about less on physical education in high schools in Malayer city, Harekat magazine, No. 33, autumn 86, pp. 153-164.
4. Hardmn, K. & Marshall, J. (1382). The physical education in universe schools (Proceedings), selected and translated by Azmon, J. Publications Office of Research and Development department of physical education, education Ministry.
5. Zarabian, F. (1384). Factors affecting the development of physical education lessons in secondary schools in Tehran. MS Thesis, Tehran University, Payam Noor.
6. Ali Mohammadi, H. (1385). Compared the attitudes of administrators, teachers and parents about physical education and sport in elementary school programs, in the Eghlid city. MS Thesis, Tarbiyat Moalem University, Faculty of Physical Education and Sports Science.
7. Avazzade Samani, S. (1383). Examining the problems of teaching physical education in the country and provide practical solutions. Proceedings of the Fourth International Congress of Physical Education and Health schools. Tehran, Publications Office of Research and Development, Ministry of Education.
8. Saffici, C. (1999). The Perceived Relevance of Physical Education, *Physical Educator*, 56(3): 138-214.
9. Carlson, T. B. (1995), We Hate Gym: Student Alienation from Physical Education, *Journal of Teaching in Physical Education*, 14(4): 467-477.
10. Sanei-Fard, S.; Kashef, M. & Moharamzadeh, M. (1386). Survey and compared the performance and status of physical education lessons physical education from viewpoint of administrators and teachers in public secondary of school in Oromiye city, *Sports science research*, third, sixth issue, autumn 86, pp. 27-44.
11. Mahdipor, A.; Shafi-Nia, P.; Parham, G. & Khan-Mohammadi, R. (1388). Describe the obstacles of active teaching methods in physical education from the perspective of male and female teachers in four school districts in Ahvaz, *Journal of Sports Sciences*, in VI, No. 2 (23), pp. 80-92.
12. Darst, P.W. & Pangrazi, R.P. (2001). *Dynamic Physical Education for Secondary School Students*. Pearson Ed, Inc. 4th Edition.
13. Arabi, M. (1383). Need assessment of physical education and sport in middle school. Master's thesis, University of Guilan, Faculty of Physical Education and Sports Science.
14. Earl, L. M. & Stennett, R. G. (1987). Student attitudes toward physical and health education in secondary schools in Ontario, *Canadian Alliance of Health, Physical Education and Recreation Journal*, 53 (4): 4-11.
15. Tannehill, D. & Zakrajsek, D. (1993). Student attitudes towards physical education: A multicultural study, *Journal of Teaching in Physical Education*, 13(1): 78-826.
16. Abdullah Hamed Nasser AL-L, B. A., M.S., (2008), Middle and High School Students' Attitudes toward Physical Education in Saudi Arabia, A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy, University of Arkansas.

17. Office for Standards in Education [OFSTED]. (2005). Specialist schools: a second evaluation, Girl's Perception of Physical Education at key Stage 3 at Earlham High School, London: HMSO.
18. Koca, C. Hiilya, F. &Demirhan, G. (2005). Attitudes toward physical education and class preferences of turkish adolescents in terms of school gender composition, *Adolescence*, 40(158), Summer Libra Publishers. Inc., 3089C Clairemont Dr., PMB 383, San Diego, CA 92117.
19. Hojabri, K. (1390).The status ofphysical education courseamong othercoursesfrom the perspective ofstudents and parents, Master's thesis, University of Guilan, Faculty ofPhysical Education andSportsScience
20. Gustafson, S. L. & Rhodes, R. E. (2006). Parental correlates of physical activity in children and early adolescents, *Sports Medicine*, 36(1): 79-97.
21. Eriksson, M. Nordqvist, T. & Rasmussen, F. (2008). Associations between Parents' and 12-year-old Children's Sport and Vigorous activity: The Role of Self-Esteem and Athletic Competence, *Journal of Physical Activity and Health*, 5: 359-373.
22. Sigmund, E. Turonova, K. Sigmundova, D. &Pridalova, M. (2008). The Effect of Parents' Physical Activity and Inactivity on Their Children's Physical Activity and Sitting, *ActaUniv, PalackiOlomuc. Gymn.*, 38(4):17-23.
23. Jago, R. Fox, R. K. Page, S. A. Brockman, B. &Tompson, L. J. (2010). Parentand child physical activity and sedentary time: Do active parents foster active children? *BMC Public Health*, 10(194).
24. Dishman, R. K. & Dunn, A. L. (1988). Exercise adherence in children and youth: Implications for adulthood. In R. K. Dishman (Ed.). *Exercise adherence: It's impact on public health: 155-200*, Champaign, IL: Human Kinetics.
25. Khavari, L. Youssefian, J. (1387), survey the status of physical education lessons in secondary school in Yazd, *JournalofSportsSciences*, Number 18, Spring 87, pp. 100-87.
26. Brid, Patrick J. Gansneder, bruce M. (1979). The preparation of schools to meet the physical education requirements of p. l. 94, 142.
27. Thompson, lind. (2001). Faculty of physical education and recreation. Albert Physical education study (ALPES).
28. Alam, S. (1381) Factorsaffecting theeffectivenessof theviews ofphysical educationand sport from the perspective ofadministrators andteachers,in primaryschool, secondaryschooland high school in Ahwaz city. MS Thesis, TehranUniversity, Faculty ofPhysical Education andSportsScience.
29. Daley, A. J. (2002), School Based Physical Activity in the United Kingdom: Can it Create Physically Active Adults? *QUEST*, 54: 21-33.
30. Zandi, B.Farahani, A. (1387) A comparative study ofthe situationofPhysicalEducation between Iran and the countries,Americaand Canada.*Journal ofMovement Scienceand Sport*, Year VI, Volume II, No. 6(row 12).